

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus III. De libertate ad valorem matrimonii necessaria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

ARTICULUS III.

De libertate ad valorem matrimonii necessaria.

Non est dubium, non tantum ad Sponsalia de presenti, sed etiam de futuro, requiritur libertatem, seu voluntarium simpliciter (saltem quoad substantiam consensus) quo Sponsalia confurgant. An autem ad hoc sufficiat solum voluntarium simpliciter, an etiam requiratur libertas, immunis ab errore, coactione, vi, & metu, vel raptu? dubitatio est. De singulis igitur dicemus breviter, quaestione circa errorem, remissa ad Tit. 9. de conjugio servorum.

S. 1.

Quid in desponsationibus operetur vis, seu coactio absoluta?

389. Pro resolut. not. ex Pereyra in *Elucidario l. 1. elucidatione 3. f. 2. n. 54.* verbum cogere in iure communiter usurpari pro compellere. Unde Sylvester V. *Coactio* duplicem distinguit Coactionem; unam absolutam (& dicitur *praecisa*) cui quis resistere non potest; ut, cum quis violenter, & cum impetu in eum facta, trahitur ad aliquid faciendum v. g. ad sacrificandum idolo: alteram *conditionalem*, qua quis compellitur unum e duobus eligere; v. g. *vel subire mortem, vel negare fidem Christi.* Eodem modo *vis* duplex est, absoluta scilicet, & *conditionalis*, quamvis non semper per vim compulsio fiat, impetu in eum, qui compellitur, facta; sed solo metu mali, certo, vel probabiliter impendentis incusso, ut compulsus praestet, quod petitur, si malum ceteroquin impendens velit evadere.

390. Supp. autem per *vim*, seu *coactionem* conditionalem, atque adeo per *metum*, etiam injuste incissum (ut si quis, vel mori, vel Idolis sacrificare compellitur) non tolli voluntarium simpliciter, adeoque nec culpam contra legem naturalem, vel divinam, ut pat. ex c. *Presbyter 32. dist. 50.* juncta gloss. V. *Presbyter*, ubi Presbyteri, vel Diaconi, qui taliter coacti immolaverunt Idolis, cessare jubentur ab omni sacro ministerio, licet eis (post poenitentiam) honorem sedis propriae retinere

concedatur; secus est de vi, & coactione absoluta, seu violenta, cui scilicet resistere non poterant. Nam de his ibid. §. *Qui autem fugientes*; junct. gloss. V. *eod.* expressè dicitur, *eos, si, taliter coacti demonibus immolarunt, non peccasse, & nullo modo puniendos esse.* Idem habetur in C. *contra Christianos, de Hæret. in 6.* ubi Bonifacius VIII. Episcopo quaerenti, an contra Judæum (qui post susceptum baptismum ad ritum Judæorum rediit negato Christo) procedere possit, tanquam contra hæreticum, licet alleget, se *coactè* baptizatum esse? respondit, posse, licet baptismum suscepit, *coactus*, mortis metu (seu ut loquitur glossa ibid. V. *contra*, licet coactio fuerit *conditionalis*) secus; si fuit *coactus absolute*, seu præcisè, quia tunc baptismum non recepit; ad quod in adulto recipiente baptismum, requiritur voluntarium; quod vi absoluta, non conditionali tolli, Innocentius resolvit; his præmissis:

Resp. Sponsalia non tantum de præ- 391. senti, sed etiam de futuro, contracta per vim absolutam, esse iure naturali nulla, & irrita. Nam sine consensu libero, seu voluntario simpliciter, omni iure sunt nulla; sed quando contrahuntur per vim absolutam, deficit consensus liber seu voluntarium simpliciter ex n. 390. ergo. Et hoc procedit undecumque jus illa proveniat; sive ab ipso contrahente altero, aut ab alio tertio, sive directè ad extorquendum consensum, sive ob alium finem; quia stante tali vi, undecumque proveniat, voluntarium simpliciter non habet locum. Ex quo sequitur, vim, & coactionem absolutam esse impedimentum iure naturali dirimens, non tantum Sponsalia de futuro, sed etiam de presenti; cum eà stante deficiat voluntarium simpliciter, sine quo nec Sponsalia de futuro, nec de presenti consistere possunt.

S. 2.

Quid in desponsationibus operetur coactio conditionalis, seu metus?

Pro resolut. not. coactionem conditionalem, seu metum supponere posse, vel pro actu intellectus, vel pro actu voluntatis;

tatis; primo modo est opinio impendentis mali; secundo modo est fuga mali verosimiliter futuri. Metus affinis est ægritudini, prout hæc in animo residet. Nam sicut ægritudo, est mali præsentis, sic metus est mali futuri. Quoniam autem malum verosimiliter impendens, potest esse leve, aut grave, metus quoque alius est levis, alius gravis. *Levis* est, 1. si malum est leve, etiam respectivè. 2. si quidem est grave, sed immeritò ac imprudenter timetur. *Gravis* est, si malum sit grave, vel secundum se, vel saltem respectu talis personæ; & meritò, prudenterq; creditur, impendèrè sibi, vel aliis personis conjunctis, ut Parentibus, Uxoribus, liberis, consanguineis, & affinis, imò & domesticis, ut nor. Sanchez. l. 4. Matr. D. 1. n. 10. D. 3. n. 2. & D. 4. n. 3. tunc autem prudenter creditur, malum imminere, quando is, qui minatur, potest illud inferre, & communiter solet minas exequi, qualiter etiam in Tract. Theologico de spe dixi, tunc rem desideratam prudenter sperari, quando is, à quo spero, seu rem illam desidero, potest, & vult dare. Et ideo dixi, spem esse desiderium expectativum.

393. Si malum, quod metuitur, est tale, ut illud etiam Virum cæteroquin constantem, hoc est prudentem, & discretum non perperam, nec absque prudenti ratione conterreat, sine nota dedecoris, inconstantia, & dimissæ fortitudinis, metus ejus dicitur cadere in constantem Virum; in quo tamen semper subjecti ratio habenda est, cum respectu unius, malum impendens, possit esse tale, ut relatè ad tale subjectum meritò grave, ac sine nota inconstantia prudenter timeri possit; non relatè ad alterum. Quare sufficit metus, etiam, qui cadat in constantem feminam; sic Barbof. in c. Consultationi de spons. n. 5. Certum enim est, mulieres, etiam constantes, regulariter, & spectatà sexus imbecillitate, metu mali (quod respectu Viri tantum non est) facilius ad quædam cogi, quæ vir cordatus non faceret. Hinc quando in c. cum dilectus 6. de iis, que vi, in rubrica dicitur: quod metum passio non subveniat, si non fuit talis, qui possit cadere in constantem Virum, non intelligitur solum de metu mortis, sed de quovis metu gravi, pro rei qualitate, Judicis arbitrio

tali, ut not. glossi. in dict. c. Cum dilectus V. metu mortis. Unde quando glossi. ibidem in casu dicit: quod metus non continens malum mortis, vel cruciatum corporis, non excuset, nimirum à voto emissio, de metu gravi, intelligenda est; & cum dicitur, contractum esse irritum, vel irritabilem, quando celebratur ex metu cadente in constantem Virum, non est in hærendum illis verbis (cum ea verba ex usu potius, & proverbii loco dicantur) sed accipienda sunt, pro eo metu, qui respectu talis subjecti non vanus, & levis est.

394. Porrò inter mala, quorum metus cadit in constantem Virum, non tantum est mors & mutilatio; sed etiam regulariter sequentia, nimirum carceratio, terror armorum, captivitas apud hostes, amissio omnium facultatum, vel majoris, aut notabilis partis; amissio magnæ dignitatis, vel officii acquisiti, vel cum bona spe acquirendi, cruciatus gravis, excommunicatio injusta, importunæ preces Principis, vel parentum, præsertim solitorum liberos voluntati suæ reluctantes acerbè tractare, ac odisse; de quibus Vincentius de Justis l. 2. Dispensat. matrim. c. 12. à n. 31.

395. Not. autem. 2. malum, quod metuitur, atque adedò metum ejus, provenire posse à causa, vel naturali, aut libera; si provenit à causa naturali, dicitur metus incussus ab intrinseco; si à libera, incussus ab extrinseco: ab hac autem metus incuti potest, justè vel injustè, seu cum injuria metum patientis; quod fieri potest. 1. directè, seu ex intentione ad eum finem, ut incutiens extorqueat à me consensum v. g. in talem contractum; vel indirectè, ob alium finem, v. g. ut idolo sacrificem, ex quo fit, quòd ad declinandum illud malum, metum passus, eligat consensum in aliud, directè non intentum ab incutiens metum; his positis,

396. Prima quæstio est, an vota, promissiones, aut contractus jure naturali sint invalidi, si propter metum gravem, à causa naturali proveniente, incantur? Resp. negativè; aliàs enim omnia vota, & juramenta, facta timore mortis in gravi morbo, vel imminenti in tempestate periculi emissæ, forent irrita jure naturali, quod est contra communem, Sic Lessius l. 2.

l. 2. de Just. c. 49. d. 3. n. 16. Azor p. 1. Instit. moral. l. 2. c. 5. q. 9. & alii, quos cit. & sequitur Barbof. in c. sicut nobis de Regularib. Et ratio est, quia nullo jure ad ejusmodi contractus requiritur voluntarium immune à tali metu, etiam gravi, ut const. ex c. sicut nobis. 17. de Regul. ubi, cum Clericus, in infirmitate desperans de ulteriori vita, Religionis habitum, assumpsisset, & eam saltem tacite professus esset, recepta valetudine, quæ professus erat, observare noluisse, Innocentius III. respondit: quod, si regularem habitum se postulante suscepit, & ad observationem religionis Canonice suâ se professioneligavit, ad resumendum habitum Ecclesiasticum est distinctione cogendus, cum quod tanto tempore extra Canonicam mansit, non in excusatione ejus, sed in majoris transgressionis augmentum merito valeat allegari. Ex quo deducitur, nec Sponsalia de futuro, nec etiam de presenti jure naturali eo titulo invalida esse, quod iniuncta sint ex metu gravi, naturaliter, seu à causa naturali proveniente, ut tenet communis.

377. Quæstio est secunda, an ad Sponsalia tam de presenti, quam de futuro sufficiat consensus, ex gravi metu extrinsecus, sed justè, incusso à causa libera v. g. à legitimo Judice in poenam delicti? Resp. affirmative; nam contractus, etiam irrevocabiles, postquam semel validi sunt, nec jure naturali, nec jure positivo, ultra voluntarium simpliciter, exigunt consensus alium, quam voluntarium immune à gravi metu, extrinsecus cum injuria directe incusso ad extorquendum consensus, ut constabit ex seqq. Sed in tali casu adest ejusmodi voluntarium. 1. ut liquet ex casu; & ratio est, quia quoties contractus jure irritus aut irritandus dicitur propter metum, jura loquuntur solum de metu injustè incusso. Secundo in c. cum dilectus. 6. de iis, quæ vi & c. cum Canonici Insularum, votum observandi regulam Cisterciensium, & non impediendi translationem suam ad illos Ecclesie, edidissent, postea verò id implere renuerent, causantes, se violentiâ, & dolo inductos, re delatâ ad Innocentium III. is rescripsit: quia constitit nobis de voto emisso, & de præstito juramento à Canonici Insularum, quod regulam Cisterciensium,

observarent, vel transactionem ipsius Ecclesie ad ordinem illorum nullatenus impedirent, cum utrumque servatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam perjurii aperire, non obstante violentiâ, quæ proponebatur illata, cum neq. metum mortis, neq. cruciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in constantes. Nec obstante dolo, pro quo se proponebant fuisse seductos: cum talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum quam ad fatuitatem eorum debeat extorqueri, super restitutione petiti à silentio eis duximus sententialiter imponendum. Ex quo textu sequitur, voto non obesse consensus ex dolo prudenter contemptibili. 2. nec metum etiam gravem, sed justè incussum, qualis erat in hoc casu metus excommunicationis justæ, ac medicinalis, ut notat Gloss. ibid. V. Violentia; ergo idem dicendum venit de Sponsalibus tam de futuro, quam præsentibus; cujus ulterior ratio est, quia secus plurima matrimonia forent nulla, quæ tamen passim valida habentur ab omnibus, cum hodie frequentissimum sit, iniuri matrimonia spe opum, promotionis, ac metu etiam gravi non habendi aliâs decentis connubii &c. nunquam cum hac, vel illa ineunda, nisi metueretur defectus mediocrius, vel non acquisitio talis promotionis, lucri, &c. quod maximè fit inter illustres.

§. 3.

Quid in desponsationibus operetur metus levis?

Quæstio procedit de metu levi injustè, ac directè incusso ad obtinendum consensus in desponsationem de futuro, vel præsentem. Resp. tali metu nullam desponsationem esse irritam jure naturali. Sic Lessius l. 2. de Just. c. 17. d. 6. n. 46. & alii. Quia nullus ejusmodi contractus, licet ex levi metu injustè incusso etiam directè ad obtinendum consensus, celebratus, irritus est jure naturæ, licet non amplius rescindi possit, postquam semel validus est. Nam talis metus, cum levis sit, est potius prudenter contemptibilis, quam ut ejus declinandi causâ malum gravius eligatur; nec valor contractus continet malum præponderans inconvenientiis,

tis, quæ sequerentur, si jure naturæ in principio invalidaretur. Sic enim nulli propè contractus, vel matrimonia, jure naturæ firma essent, cum rarò fiant absque levi dolo, vel metu, ut patet confidenti; hoc autem non sequitur, si jure naturæ validi sint: Ergo.

399. Resp. 2. idem dicendum esse spectato jure positivo; sic Lessius cit. Nam etiam jus positivum metum levem pro nihilo reputat, ut const. ex *L. nec timorem. 7. ff. de eo, quod metus causa. l. metus. eod. ibi: Metus vani hominis non est spectandus; sed is qui in constantissimum cadit.* Idem reg. *Vani. ff. de Regul. jur. ibi: vani timoris nulla est excusatio;* ita Doctores passim, & apertè colligitur ex *C. Cum Dilectus. 6. de iis, quæ vi;* ubi rejicitur violentia & dolus, tanquam levis, quo Insularum Canonici nullitatem sui voti probare volebant; & *c. Insinuante. 7. Qui Clerici vel Vocantes, ibi;* Nos igitur attendentes, quod in emissionem voti, quod præcessit, nulla, vel modica coactio affuisset.

400. Tamburinus tamen. *l. 1. in Decal. c. 2. §. 5.* docet, omnes contractus, qui obligant ex justitia, jure naturæ irritos esse, si celebrati sint metu gravi injustè incusso, ex sine consensum extorquendi. Rationem dat, quia nec in Physicis ex vitio nasci potest actus virtutis; nec in metaphysicis, ex differentia leonis oriri potest risibilitas: ergo nec ex injustitia nasci potest justitia, seu obligatio ex justitia. Hoc confirmat sic: quia cum accipiens aliquid, extortum per metum, statim restituere tenetur, signum est, contractum esse nullum; aliàs foret opus expectare Judicis irritationem.

401. Verùm, si hæc ratio valet, etiam metu levi injustè incusso ex sine consensum obtinendi jure naturæ irritæ erunt desponsationes, ut dicemus infra. Quare meritò negatur, quòd ex contractu, vel consensu per injuriam extorto, jure naturæ nasci non possit obligatio justitiæ. Ad allatam probationem ex Physicis. Resp. 1. si valet argumentum Tamburini, ex eo etiam sequi, quòd ex Sacramento validè, sed sacrilegè, nimirum cum vitio contra religionem, confecto, non possit nasci gratia; vel justitiæ obligatio; nimirum virtus, aut virtutis obligatio ex vitio, seu actu vitioso, quod tamen fallit. Quia

Sponsi conscii culpæ gravis, celebrantes matrimonium cum intentione conficiendi Sacramentum, ex hoc contractu, quantumvis vitioso, & sacrilego, contrahunt obligationem virtutis, etiam justitiæ. Deinde Pontifex in *C. Cum dilectus, de iis, quæ vi,* vult à Canonicis Insularum adimpleri suam promissionem, non impediendi translationem suæ Ecclesiæ ad Cistercienses (licet allegaverint, seu inductos violentiâ, & levi dolo) quia violentia, & dolus levis erat, & prudenter timeri non debebat.

Deinde cur ex consensu per injuriam (præsertim levem) extorto, nasci non potest obligatio justitiæ, si non tollit consensum simpliciter liberum? an quia injuria justitiæ contrariatur? sed hoc non probat; nam ex dissimilitudine duorum nasci potest similitudo eorundem, cum in hoc conveniant, similiaque sint, quòd sint dissimilia; & ex mendacio ac errore nasci potest sermo verus. Si enim quis errans circa objectum, illud mendaciter afferat, verum dicit. Ut si quis per errorem judicet *Petrum esse furem*, cum non sit; & deinde mendaciter dicat (nimirum contra mentem, seu iudicium internum) *Petrum non esse furem*, verum, dicit.

Demum not. obligationem justitiæ, quam importarent Sponsalia extorta injusto metu levi, non nasci ex injuria immediate, sed tantum mediante consensu libero, per injuriam illam extorto; immediate verò, ab ipso consensu libero, quem extorsit injuria. Quare meritò negatur ex injuria consensum extorquente, mediatè nasci non posse obligationem justitiæ, ut rectè docet Lessius cit. n. 37. sic, si quis, violando mihi fidem datam, est causa, ut ego me alteri obligem ex fidelitate, ex alterius infidelitate mediatè nascitur consensus obligans ex fidelitate; aut si quis per injuriam violat Sponsalia, & per hoc causat, ut ego me alteri det fidem Sponsalium, manifestum est, ex illa injuria nasci justitiæ, seu jus, sed immediate à consensu, mediatè ab injuria.

Paritas, quam Tamburinus assumit ex metaphysicis, non tenet. Nam risibilitas ideo nasci non potest ex differentia leonis, quia est proprietas supponens in radice naturam rationalem, cum oriatur ex admi-

admirativo, quod propriè solùm est in patientibus ignorantiam privativam; seu privationem notitiæ intellectuales; quæ non datur in leone: at justitia in suo subiecto non supponit privationem omnis injuriæ passivæ. Radix enim obligationis etiam justitiæ, est voluntarium simpliciter liberum, quod reperiri potest in subiecto patiente solùm levem injuriam. Hinc multi censent, talem promissionem latroni factam (*ne occidat*) naturaliter obligare conditione impletâ, licet latro acceptum restituere teneatur vi obligationis, quam habet damnum, injustè illatum, reparandi. Et ideo Castropalaus *cit. P. 1. tit. 2. D. 1. p. 8. n. 5. §. ad Tertium*, docet, eum (qui injustè traditur legatum à Testatore) non posse quidem illud recipere ratione injuriæ, posse tamen ratione contractûs, ita ut legans obligatus sit ratione contractûs illi tradere; esto ratione injuriæ excusetur, ac exceptione illum repellere possit; quia bene stare potest, et obligari ex uno titulo, ex alio deobligari, cum in tali casu sit solutio solùm momentanea, vel quasi.

405. Ad confirm. Resp. negari, non transferri dominium per actum, qui juris dispositione statim rescindi potest; aut etiam jure obligat ad acceptum ex tali casu de novo restituendum. Nam licet apud antiquos Theologos, ut testatur Navar. *de Reditib. Ecclesiæ. q. 2. n. 7.* (juxta sententiam communem, & reverà valde probabilem) Clerici ad restitutionem tenerentur eorum, quæ de superfluis, congruæ ipsorum sustentationi, in causas profanas expendebant; eorum tamen domini erant, licet dominio oneroso, nimirum sub modo exponendi in causas pias. Modus autem non suspendit translationem domini, esto vinculari ad faciendam alteri certo tempore, vel casu, restitutionem, aut translationem. 2. qui rem furtivam scienter (ignorante rei domino) cum sua sic confundit, ut confusa reddatur indistincta, totius corporis acquirit dominium; sed cum onere, alteri æstimationem suæ materiæ restituendi. *L. si alieni. ff. de solutionibus*; ergo obligatio restituendi non probat, dominium non esse translatum ex tali actu, qui confert dominium, licet momentaneum; ergo ex hoc, quod quis rem metu extortam de-

Tom. IV.

beat restituere, non probatur nullitas contractûs, sed solùm rescindibilitas, vel nullitas.

Sed nec ultima ratio Tamburini placet, quæ probat, nullitatem contractûs ex eo, quia alias deberet expectari Judicis irritatio. Nam plura sunt, quæ vitio nullitatis laborant, in quibus tamen debet expectari Judicis irritatio; ergo ex eo, quod in aliquo casu debeat expectari Judicis irritatio, non rectè probatur, prius non esse actum nullum: matrimonium enim contractum cum impedimento dirimenti nullum est; & tamen etiam si notoria deinde sit parentela illorum putativè conjugum, expectari debet judicium Ecclesiæ, ut ab invicem recedant ad alia vota; ergo etiam si deberet expectari Judicis irritatio, ut accipiens aliquid extortum metu restituere debeat; non sequitur propterea, talem dationem, & acceptationem, non esse nullam; cum in pluribus, quæ nulliter gesta sunt, intervenire debeat Judicis irritatio, saltem declarativa prius, quam exinde, præsertim in foro externo, sequantur alii juris effectus.

Denique etiam illa propositio, quam antecedentis loco assumit Tamburinus: *accipiens aliquid extortum per metum, statim restituere tenetur*, in vi antecedentis seu connexionis ad inferendam, nullitatem contractûs per injuriam extorti, non modo non certa est, sed à pluribus negatur, ut constat. 1. ex eo, quod n. 404. tradidimus ex doctrina Castropal. 2. quia vel loquitur de obligatione restituendi taliter acceptum, urgente solùm pro foro conscientiæ, vel in foro externo. *Non primum*; quia multi docent, contractûs metu gravi etiam injustè incussio intos esse jure validos, sed solùm rescindibiles per officium Judicis, aut exceptionem, metûs injustè incussi, elidibiles; consequenter primum post sententiam Judicis irritantem; quod multo magis procedit in foro fori.

§. 4.

Quid in desponsationibus operetur metus gravis?

Prima quæstio est, circa Sponsalia de futuro, an jure naturali nulla sint, cum ex gravi metu inita sunt, inducto naturali-

O

ter?

ter? & in hoc esse dicendum negativè constat à n. 396. quod etiam tenendum, cum inita sunt ex metu gravi, licet extinsecus, sed justè incusso, ut notavimus à n. 397. difficultas est, de his, ex metu gravi celebratis, quando metus cum injuria, seu injustè est incusus ad extorquendum consensum. Castropalaus p. 1. tr. 2. d. 1. p. 12. n. 1. ait: *qui dicunt jure naturæ metum gravem injustè illatum, irritare contractum, quia continet injusitiam, & ex injusitia non posse induci obligationem justitiæ, eos consequenter dicere teneri, irritare metum levem, quia uterque continet injusitiam, sed quidquid sit de consequentia doctrinæ illorum, qui antecedens ex illo capite defendunt.*

408. Dicendum, probabilius esse, Sponsalia jure naturæ valida esse, quantumvis inita ex metu gravi cum injuria extrinsecus incusso directè ad extorquendum consensum; ita Sanchez l. 1. hic D. 8. n. 4. Nam talis metus nihil excludit, quod jure naturali pertinet ad substantiam Sponsalium de futuro. Potissimum enim, de quo controversi posset, est consensus requisitus; qui forte cum tali metu componi non posset; at hoc non subsistit. Nam ejusmodi metus non excludit *voluntarium simpliciter*; sed consensus Sponsalium de futuro jure naturali non exigit aliud voluntarium. 1. non ex hoc, quod per tales contractus injustè extortos non possit transferri dominium, utpote subjectos oneri restitutionis. Nam hoc non obstat. ex n. 405. secundò, non eo titulo, quòd ex consensu injustè extorto nasci non possit obligatio justitiæ; contrarium enim à n. 401. ostensum est. 3. non ideò, quòd jus naturale non patitur, ut quis ex iniquitate sua cum alterius gravi damno lucrum habeat. Hoc enim solùm est in casu, quo damnum non foret reparabile, & lucrum iniquitatis, metum incutienti, firmum esset; quòd locum non habet, ubi contractus per injusitiam extorti, denno rescindi possunt; 4. non etiam ex eo, quòd talis metus promissioni repugnet ratione objecti, ut patebit ex seqq. nec etiam, quòd tale voluntarium habeat sibi conjunctum aliquod involuntarium, ut dicemus n. 424. nec denique quòd objectum promissum repugnaret ejusmodi promissioni, ut constabit ex n. 422. ergo. Et ideo

nullus contractus, denuò rescindibilis per ejusmodi metum jure naturali irritus est, sic Castropalaus p. 1. tr. 2. D. 1. p. 12. n. 3.

Dices. I. cum P. Jacobo Illung, qui tract. 9. Theol. Practica D. 9. de matr. q. 1. n. 2. vult, ejusmodi Sponsalia esse irrita jure naturæ, hoc argumento: Licet ille metus non repugnet Sponsalibus ratione contractus secundum se, repugnat tamen ratione objecti per ea promissi, hoc enim est matrimonium, contrahendum ex obligatione, per metum extorta. Nam unica causa matrimonii contrahendi; foret talis obligatio; hæc autem contractui matrimoniali repugnat; cum istud exigat consensum omnino liberum à metu injustè incusso, si cadat in constantem Virum, & ad finem extorquendi consensum; Ergo.

Hoc argumentum quidam Recen-
tior sic urget; si valerent Sponsalia inter
Cajum & Bertam gravi metu injusto ad-
actam inita, tunc ea saltem initio contra-
ctus initi, & antequam Berta ea rescindi
pereret, aut priusquam resiliiret, obliga-
rent aliquo modo utramque partem con-
trahentem; atqui non possunt ea Sponsa-
lia ullo modo obligare Bertam, quæ me-
tum est passa; ergo ea Sponsalia non va-
lent. Major est certa, etiam in princi-
piis Authorum primæ sententiæ, qui do-
cent, tum in aliis contractibus rescindibi-
libus, tum in Sponsalibus, eam partem,
quæ ex metu contraxit, obligari quidem,
sed modo infirmo, quatenus datur pote-
stas resiliendi, & rescindendi contractum,
quæ potestate si nolit uti, durabit obliga-
tio initio contracta. Et si quis nullam
agnoscere vellet obligationem resultantem
ex Sponsalibus initio validis in ea parte,
quæ metum patitur, reipsa tolleretur
valorem omnem Sponsaliorum, quæ tan-
quam contractus reciprocos, seu bilaterales,
debet necessariò stringere utramque
partem; quòd patet ex intentione con-
trahentium; quorum neuter aliter vult
obligari, nisi obligetur & altera pars.
Hinc patet sensus axiomatis, quòd *Spon-
salia non possunt claudicare*: nempe in sui
prima origine, in qua necessariò vel utram-
que partem, vel neutram obligant; licet
dein ob causas legitimas possit frequenter
una pars resiliire, habens tamen, si velit
suâ

suâ potestate uti; alteram obligatam; quo sensu dein dicitur *claudicare* contractus etiam Sponsalicius.

411. Minorem probat: si Sponsalia ullo modo obligarent Bertam, quæ ex metu injusto contraxit Sponsalia, deberent eam obligare (quamdiu ea non sunt legitime rescissa) ad objectum promissum, nempe ad matrimonium contrahendum, ad quod unice tendit promissio, & obligatio Sponsaliorum; ut per se patet; atqui est impossibile, ut in tali casu Sponsalia Bertam obligent ullo modo ad matrimonium contrahendum, ergo &c. Minor demonstratur: est impossibile, ut quis obligetur ad actum, seu contractum penitus invalidum (sive dein à jure naturæ, sive à positivo ea invaliditas profluat) ut ex terminis ritè perceptis constat; atqui matrimonium contrahendum dependenter à prioribus Sponsalibus ex gravi metu injusto initis, seu matrimonium consideratum, ut objectum præcedentis contractus Sponsaliti, de quo hic loquimur; certè est actus seu contractus omnino invalidus; ergo est impossibile, ut Sponsalia prædicta obligent ullo modo Bertam ad matrimonium contrahendum. Minoris veritas patet ex jure claro, quo irritum pronuntiat matrimonium ex gravi metu injusto initum *c. 14. & 15. de sponsal.*

412. Confirmat. 1. si objectum Sponsaliorum, quæ tale, seu matrimonium, quatenus subsistat his Sponsalibus, fuit à jure directè irritatum, hoc ipso saltem indirectè sunt etiam irritata Sponsalia tendentia in tale matrimonium irritum; cum promissio rei invalidæ sit etiam invalida; atqui matrimonium, quatenus est objectum Sponsaliorum, de quibus loquimur, nempe quæ sunt inita ex metu gravi injusto, fuit à jure directè irritatum (cum sit matrimonium subsistans gravi metui injusto, seu celebrandum dependenter à gravi metu injusto) ergo Sponsalia prædicta tendentia in tale matrimonium, quæ sunt inita ex gravi metu, dicenda sunt saltem indirectè irritata à jure.

413. Confirmat. 2. lumen naturæ dicitur, nullam esse obligationem, vi cujus obligaretur ad præstandum quid vel illicitum, vel invalidum, seu ad naturaliter aut moraliter impossibile; atqui, si valerent Sponsalia

inita ex gravi metu, & aliquo saltem modo (priusquam rescinderentur) obligarent partem, quæ passa est talem metum, obligarent eam ad actum, (nempe matrimonium) moraliter impossibilem, utpote jure ipso penitus invalidum; ergo ea obligatio foret nulla, seu prorsus inanis.

Ante responsonem nota, eum, qui 414. facit aliquem actum ex obligatione, vel necessitate, si velit impedibili, ac justè, licitèque evitabili, eo ipso facere actum, liberè libertate requisitâ, prout exigitur, ut quis verè ac propriè dicatur liberè operari. Nam *liberè amat, qui amat, potens non amare*; licet ex suppositione, quòd amet, non possit non amare; quia necessitas dictæ suppositionis est merè consequens, & simpliciter libera; nimirum inducta ab ipsa libertate, quæ per actum oppositum, vel illius omissionem tolli potest, & fieri potuisset, ut non esset, si voluisset. Ex quo sequitur, si metum passio post obligationem, ex consensu per metum extorto; manet liberum, contrahere, vel non contrahere matrimonium, ex tali obligatione, istam obligationem non esse *unicam* causam contrahendi matrimonium; at illa obligatio, *ad instantiam metum injustè passio*, rescindibilis est; ergo in ejus arbitrio est, vel obligationem sequi; vel eam per rescissionem sublatâ, contractum omittere; sic autem certum est, objectum (nempe matrimonium promissum) non repugnet Sponsalibus, cum iis sic non repugnet objectum promissum, quod in hoc casu est matrimonium contrahendum ex obligatione contrahenti libera, utpote tollibili, si contrahere nolit, obligatione nimirum impedibili.

Ex hoc Resp. ad argumentum in 409. 415. N. majorem cum sua probatione; ~~vel~~ cuius ratio clara est, quia illud nequit esse causa unica alicujus effectûs, quod illum non inducit *se solo*, sed cum addito alio; at obligatio nata ex Sponsalibus per metum gravem extortis non inducit matrimonium contrahendum *se solâ*, sed cum addito, ex obligatione per libertatem metum passio non rescissâ, vel elisâ, exceptione metûs, adeoque *non nisi liberè non sublatâ*; ergo ad id, quod additur, Resp. cum dist. obligatio contrahendi matrimonium gravi metu injustè inducta;

contractui matrimoniali repugnat, si à contrahente non sit evitabilis: Concedo; si sit evitabilis; nego majorem. Unde, quando dicitur, *matrimonium exigit consensum omnino liberum à gravi metu injustè incusso*, propositio potest habere duplicem sensum; primò, quòd ipse consensus matrimonialis de præsentì debeat esse immunis à tali metu; 2. quòd non tantùm ipse consensus de præsentì, sed etiam consensus de futuro, atque adeò consensus Sponsalitiis de futuro debeat esse immunis à tali metu: si solum velit primum? conceditur: si secundum? assumitur ad probandum, quod est in quæstione, & negatur, si obligatio futuri matrimonii per eum metum inducta subsit arbitrio & libertati matrimonium contrahentis, ut constat ex dictis; nam necessitas oriunda ex illa obligatione contrahendi, in casu, quo contraheretur matrimonium eà non sublata, foret tantùm consequens, & libera tunc contrahenti.

416. Ad argumentum in n. 410. Resp. cum dist. maj. si valerent Sponsalia inter Cajum & Bertam gravi metu injusto adactam inita, tunc ea saltem initio contractus initi, & antequam Berta rescindi peteret, aut priusquam resliret aliquo modo, utramque partem obligarent, *obligatione evitabili à metum passo*, C. maj. *inevitabili* N. maj. distingo min. atqui non possunt ea Sponsalia ullo modo Bertam, quæ metum passa, obligare *obligatione ab ipsa inevitabili*, C. *evitabili*, N. min. & conseq. Ad probationem min. Resp. distingo maj. si Sponsalia ullo modo obligarent Bertam metum passam, deberent eam (quandiu ea non sunt legitimè rescissa) obligare ad objectum promissum, seu matrimonium contrahendum *obligatione vel evitabili per ipsam vel inevitabili*, C. *tantum inevitabili*, N. maj. & min. si obligatio sit evitabilis. Ad demonstrationem hujus negatæ minoris. Resp. datâ majore; dist. min. matrimonium contrahendum dependenter à prioribus Sponsalibus, ex gravi metu injusto initis; seu, matrimonium consideratum ut objectum præcedentis contractus Sponsalitiis, *certò* est actus, seu contractus omnino invalidus, sin obligatio Sponsalium sit *inevitabilis à metum passo* in matrimonii contractu, C. si sit *evitabilis*, N. min. & conseq. Nam hoc

totum est in quæstione. Contractus enim ex necessitate contrahendi omnino liberà, ac evitabili, verè liber est; cum contrahens eo casu contrahat pro justo suo arbitrio licitè potens non contrahere, sublata nimirum, si velit, eà necessitate, aut ejus rescissione, aut elisione sibi licità per exceptionem *quod metus causa*.

Ad 1. confirm. in n. 412. Resp. datâ 417. majore, N. min. quòd matrimonium contractum ex obligatione Sponsalium, metu gravi extortum, sed evitabili per eum, qui talem metum passus est, sit irritum ipso jure nec naturali, vel divino, sic enim metum passus contrahit, potens non contrahere, & obligationem prius extortam evitare, licitè, ac sine metu non contrahendo, ut constat ex dict. Ad 2. confirm. in n. 415. Resp. verum esse, etiam ex naturali lumine, nullam esse obligationem, vi cuius quis teneatur ad præstandum aliquid illicitum, vel invalidum, aut vel naturaliter vel moraliter impossibile; nego autem hoc fieri, si valerent Sponsalia de futuro ex gravi, & injusto metu inita, si ex obligatione talium Sponsalium, gravem & injustum illum metum passus deberet contrahere matrimonium, justè ac licitè potens eam necessitatem & obligationem impedire ac tollere; qui enim non obligatur matrimonium contrahere, nisi sponte vel suâ voluntate, nolit ejusmodi contractum, & obligationem impedire, ac tollere, non obligatur ad aliquid illicitum, vel invalidum, aut vel naturaliter, vel moraliter impossibile; cum possit non contrahere, ut sæpè dictum est, & licet ponas valida ea Sponsalia, passus metum non aliter obligatur matrimonium contrahere, quàm si ipse nolit sponte necessitatem, & illam ipsam obligationem impedire, ac tollere; ergo.

Instabis, 1. cum eodem: licet verum 418. sit, matrimonium secundum se, esse objectum licitum & validum, posseque etiam à Bertâ, quæ in Sponsalibus passa est metum, validè celebrari, modo in ipso dein matrimonio non intercedat similis metus gravis injustus; hoc tamen solum procedit, ubi metus nullo modo vires suas exerit, nec extendit ad ipsum matrimonium, & consensus non ponitur dependenter ab ulla obligatione prævia ex Sponsalibus orta; sed prorsus liberè, ac si nulla præ-

præcessissent Sponsalia; sed hoc in præfenti non contingit, ubi adest obligatio, cujus unica radix sint Sponsalia ex metu gravi injusto inita ad contrahendum matrimonium dependentem ab ea obligatione: probatur; si daretur talis obligatio, manifestè metus in Sponsalibus incussus influeret virtualiter in ipsum matrimonium, ad quod contrahendum daretur obligatio ex metu contracta; ergo matrimonium foret nullum; stante autem hujus nullitate, nulla quoque erit obligatio ad illud; antecedens patet; quia matrimonium poneretur incundum dependentem à priori obligatione in Sponsalibus contracta; ergo quidquid influit in obligationem tanquam radicem, influit consequenter in objectum, & effectum illius obligationis, qui foret matrimonium: atqui metus ponitur influxisse in obligationem praviam ex Sponsalibus ortam, ergo idem metus necessariò influeret in subsequens matrimonium, quod est objectum Sponsaliorum & effectus.

49) Resp. 1. ut matrimonium in dicto casu sit promissionis objectum licitum, validum, ac etiam moraliter possibile, non requiri, quòd matrimonialis consensus ponatur independentem ab omni obligatione prævia ex Sponsalibus orta, quantumvis extortis cum injuria, si obligatio metum passio sit evitabilis, & pro ipsius arbitrio sic adest, ut si vellet, non adesset, ut constat ex dicto. Quare Resp. datà majori min. hoc ipso enim, quòd metum passus, cum justè ac licitè posset rejicere contractam obligationem consentiendi in matrimonium (cum non rejicit) non jam ex illa, sed solà suà libertate consentit in matrimonium; quin obligatio vim ullam contrahendi non liberam exerceat in consensum matrimoniale; qui enim consentit stante obligatione contrahendi, quam contrahens non curat, nec metuit, utpote, si vellet potens ab illa omnino liber esse, in suo consensu nullatenus est invitatus, nec ostendit, matrimonium sibi placere propter timorem injustè incussum; & solus iste consensus, quo quis invitatus contrahit, aut per timorem dicit, placere, quod odit, non habet locum in matrimonio, ut dicitur c. Cum locum. 14. de Sponsalibus, ergo.

Instabis. 2. Votum simplex Religionis ingrediendæ (quod est via ad professionem religiosam, sicut Sponsalia sunt via ad matrimonium carnale) ex injusto, & gravi metu extortum, est penitus nullum, licet alia vota simplicia ex simili metu transmittantur tanquam valida; ergo idem dicendum de Sponsalibus; probatur conseq. ideo illud votum est penitus nullum, quia si obligaret, obligaret facere professionem nullam; nam obligaret ad professionem vi illius voti; seu dependentem ab eo voto; ergo sicut illud votum est coactum seu metu extortum, ita professio faciendæ vi & virtute illius voti esset professio coacta, & hoc ipso invalida c. 1. de his, que vi, metuve &c. nempe quod est causa causæ, censetur quoque causa causati, in quod virtualiter influit, quæ omnia cum proportione applicari possunt Sponsalibus metu extortis, & matrimonio ab iis dependenti.

Resp. transmissio anteced. N. conseq. 421. ad ejus probationem Resp. 1. N. causalem; plurimi enim docent, ejusmodi vota seu promissiones DEO factas irritas esse propterea, quòd DEUS promissiones coactas, & non spontaneas, sed injustè extortas, non acceptet, non recipiens sacrificium nisi voluntarium Resp. 2. N. causalem, si obligatio ex voto per metum coacto inducta, à vovente ponatur justè, ac licitè impedibilis; imò tali casu negatur suppositum, professionem emissam eo casu (quo voti obligatio non cogit voventem ingredi, nisi ex suppositione, quòd ipse, licet facilè posset, nolit, ab ea obligatione liberari) fore nullam, & invalidam; tunc enim non tam obligatio, quam propria voluntas voventis & causa secutæ professionis.

Deinde plura rectè, ac ex vero negativis continet illud argum. 1. enim illud votum non est via ad professionem, sicut Sponsalia ad matrimonium. Illud enim tantum obligat ad Religionis ingressum, & probationem: sponsalia verò directè obligant ad matrimonium; professio enim non est objectum directè, ac immediatè promissum eo voto; 2. votum, seu promissio DEO facta si valida sit, inducit obligationem juris divini, seu DEO acquisiti; Sponsalia verò solùm obligationem juris acquisiti homini; jus autem acquisitum ho-

mini facilius impediri potest, quam jus acquisitum DEO. 3. professio gravi & injusto metu extorta, probato metu facile relaxatur; non idem matrimonium etiam ratum tantum, quod jure divino est insolubile, præsertim cum non desint, qui doceant, illud nullo jure, vel potestate humanâ dissolvi posse.

422. Dices. 3. etsi verum sit, quòd Sponsalia de futuro per gravem, ac injustum metum extorta, non sint irrita etiam jure positivo in ratione contractûs; sunt tamen irrita propter objectum promissum, ut ostensum est à n. 409. nam promissio rei de futuro præstandæ, ubi validè præstari non potest; invalida est; sed Sponsalia tali metu extorta sunt promissio rei de futuro præstandæ, nimirum matrimonii celebrandi ex obligatione inducta per Sponsalia injustè extorta cum injuria gravi promittentis. Sed Resp. N. maj. cum sua probatione, cujus matrimonium sufficienter ostensum est, ex dictis à n. 415, Nam matrimonium contractum, suppositâ obligatione illud contrahendi, etiam per gravem, & injustum metum inducta, quæ à metu passo tolli potest liberè, non est tam causa contrahendi matrimonium etiam eâ stante potius, quam libertas contrahentis liberè nolentis obligationem tolli, etiam si possit.

423. Ad finem hujus etiam nota, unum, alterumve Patronum hujus sententiæ, ad cujus fundamenta respondimus, argumentum suæ probationis etiam sumere ab Autoritate extrinseca Doctorum cum ipsis idem sentientium; sed advertendum huic opinioni, quæ dicta Sponsalia vulgè irrita non ex eo, quòd procedant ex injusto & gravi metu; sed quòd tendant promissione suâ in objectum invalidum & impossibile, ab illis Authoribus nullum accedit patrocinium; quia ex illis Doctoribus, ut constabit eos inspicienti, pauci sunt, qui ex eo titulo asserant illorum Sponsalium nullitatem.

424. Dices. 4. Consensus, cui conjuncta est nolitio circa idem objectum, jure naturæ insufficientis est ad contractum validè celebrandum; sed hoc fit, quando quis metu gravi injustè incusso inducitur ad contrahendum; quia, si malum, quod metuitur, non esset, is, qui contrahit, nullo modo vellet, sed positivè nollet; ergo

Resp. hoc arg. probari contractûs etiam levi metu injustè incusso celebratos, jure naturæ invalidos esse, quod tamen communiter negatur, quia nolitio illa, si quæ adest, est inefficax; cum ponatur in re adesse volitio ejusdem objecti. 425.

Resp. 2. mai. negari, si nolitio tantum sit conditionata, & conditio ab sit; vel si non est, sed tantum esset, si poneretur certa conditio, qualiter fit in præsentem. Nam dissensus, qui non est, sed tantum esset, nihil operatur circa voluntatem præsentem. Denique tale involuntarium etiam sæpe habet, qui injustè cogitur, & tamen non obstat voluntario sufficienti ad valorem contractûs.

Accedit, quòd volitio alicuius objecti per metum extorta, vel inducta, non eo ipso habeat adiunctam nolitionem, etiam in solo affectu, ad oppositum. Nam aliàs, qui detestatur peccatum propter poenam inferni, non eliceret unquam detestationem honestam, utpote habens sibi adiunctum affectum ad peccatum, si non essent poenæ inferni; quod dici non potest; cum talis detestatio possit esse supernaturalis; Ergo.

Quæstio. 2. est, quid dicendum spectato iure positivo. Resp. etiam iure positivo valida esse Sponsalia de futuro, licet inita ex metu gravi, iniuste incusso directè, ad extorquendum consensum; quia nullus contractus denuò rescindibilis (nisi forte specialiter exceptus sit) tali metu, iure positivo est irritus; sic Haunoldus tom. 3. de Just. tr. 8. n. 114. & alii cum Sanchez. l. 4. matr. D. 8. n. 4. Probatur; quia nullus est textus iuris, alios contractus denuò rescindibiles, qui specialiter excepti non sunt, ipso facto irritans ex tali metu, & in oppositum iura multò clarius loquuntur. Sic promissio ejus, quod quis non debuerat, jure civili obligat, & parit efficacem actionem, quâ intenditur, dare te oportere, licet quis metu coactus, aut dolo inductus promiserit. Insit. de Except. in princip. Deinde L. fin. C. de his, quæ vi, &c. donationes, venditiones, transactiones per potentiam extorta, non dicuntur, nisi infirmandæ; ergo non irritæ prius, ibi: precipimus infirmari. Idem probari potest ex L. si mulier. 21. §. fin. ff. Quod metûs causâ. Item L. 3. §. 7. C. de his, quæ vi, ac c. 2. & 4. eod. Deinde,

TEXTUS

textus irritantes, qui afferri possunt, & solent ex iure Canonico, loquuntur non de Sponsalibus, sed matrimonio; quod eo casu jus naturæ, etiam in principio irritum, voluit; quia semel validum; amplius rescindi non potest; ut ait ipse P. Sanchez. l. 4. D. 19. n. 1. rectè negans; in hoc casu iuramentum à matrimonio fieri posse ad Sponsalia; ut pat. ex aliis. Confirm. quia licet *matrimonium*, metu gravi à causa libera injustè incusso directè, ad extorquendum consensum, jure saltem positivo sit irritum, ut dicemus infra; ea tamen jûris dispositio extendi non potest ad Sponsalia de futuro. 1. quia hæc non exigunt tam perfectum voluntarium. 2. iniri possunt in minori ætate. 3. semel valida, denudò rescindi possunt.

427. Dices. 1. in c. *ex literis*, de spons. impub. puellæ, contrahenti per metum cum impubere, datur facultas accipiendialium Virum, si noluerit expectare, ut puer pubes fiat; ergo signum est, Sponsalia valida non fuisse; aliàs ratione impedimenti publicæ honestatis, non dâsetur libera facultas, cum quolibet alio contrahendi; & ita tener Covar. 4. Decret. P. 2. c. 3. §. 1. n. 1. Sanchez. l. 4. matr. D. 19. n. 3. & alii. Resp. 1. trans. ant. N. confeq. 1. quia, licet fuissent valida, fieri potuit, quod Pontifex illis; propter injuriam puellæ factam, rescissis, dederit illam liberam facultatem contrahendi cum quolibet alio non impedito. Nam quando unus effectus provenire potest ab hac, vel illa causa, malè arguitur ex tali effectu ad unam causam determinatè. Deinde impedimentum publicæ honestatis non nasci ex Sponsalibus; quæ rursus soluta sunt libero Sponsorum consensu, docet Castropalaus P. 1. tr. 2. D. 1. p. 9. Lessius cit. D. 6. n. 38. & alii, de quibus supra; Sed quidquid sit de hoc.

428. Resp. 2. negando, ea Sponsalia fuisse invalida ex defectu consensûs immuni à metu injustè incusso, sed potius ex defectu omnis consensûs; saltem interni. Cùm in cit. c. dicatur: *nolens*, & (nimirum, ad externum consensum) *invita*, mitis parentum impulsus; aliàs enim illi duo termini non satis explicantur, nisi dicatur *nolens internè*, & *ad consensum externum invita*, ac minis parentum impulsâ. Sic gloss. ibid. V. *Sponsati*. & Innoc. ibid. in princip.

Dices. 2. promissio, vel solutio dotis, 429. per metum extorta; saltem jure positivo est irrita, cit. L. *si mulier*. §. *si dos*. Idem est de simili per injustum metum extorta promissione; vel traditione in rebus Ecclesiæ. 15. q. 6. c. 1. de voto c. 1. de his, quæ v. de Jurisdictione. L. 2. ff. de Judic. de Auctoritate Tutoris. L. 1. ff. de auctor. Tutor. de donatione; vel promissione merè liberali. Nam liberali donationi omnino repugnat coactio. Et ideo Pontius l. 4. de matr. c. 8. omnes contractus lucrativos n. 3. docet; non tantum jure naturali, sed etiam positivo nullòs esse, quando extortæ sunt per metum ad eum finem injustè incussum, ergo ratio conclusionis fallit universaliter.

Resp. licet à communi regulâ, quod 430. contractus denudò rescindibiles, non irritentur ipso jure positivo, esto celebrati sint per metum gravem injustè incussum ad extorquendum consensum; excipiat promissio, vel solutio dotis. ut pat. ex cit. L. *si mulier*, ibi: *si dos metu promissa sit, non putò nasci obligationem, nec talem promissionem dotis ullam esse*. 2. promissio; vel traditio in rebus Ecclesiæ, ut constat ex loco in object. cit. 3. *Votum*; intellige *solemne*, ut pat. ex cit. *ibid.* c. 1. quamvis non tam ex jure scripto, quam ex praxi; & consuetudine; ad omne votum extendatur, quod DEUS Voluntarium, non coactum sacrificium acceptet; nullo tamen textu excipi Sponsalia de futuro; hinc subjecta manent communi regulæ de valore contractuum; denudò rescindibilium, qui non sunt specialiter excepti, si per gravem metum injustè incussum ab extrinseco extorti sunt directè ad obtinendum consensum. Neque per hoc infringitur probatio nostra, quia procedit cum exceptione; nisi ob alias causas, aliis non communes; jus positivum de quibusdam specialiter disposuerit.

Quæstio. 3. est, an, & qualiter Sponsalia de futuro ex injusto & gravi metu iniata, rescindi possint? Non est dubium, contractus, denudò rescindibiles (consequenter Sponsalia de futuro) quantumvis iniatos cum injuria ex metu gravi directè incusso ad extorquendum consensum, rescindi posse. Nam qui talem metum injustè incussit, propter injuriam alteri factam, tenetur consentire in illius resiliendam; si ipse

si ipse laesus velit; cum teneatur omnia damna illi secuta ex ejusmodi injuria reparare, ac eum in statum pristinum restituere id, quod habetur in utroque jure. 1. Ecclesiastico in c. 2. de iis, quæ vi &c. ibi: *quæ metu, vel vi fiunt, de jure debent in irritum revocari*. ubi gloss. V. *coactus*, quæ per timorem, vel metum fiunt, qui possit cadere in constantem Virum, tenent; sed contra hoc datur actio, quod metus causa; & probato metu, restituitur per officium Judicis; & in c. 4. eod. ubi dicitur: quæ metus causa fiunt, *carere debent robore firmitatis*; ubi renuntiationi metu extortæ solùm firmitas, seu irrefcindibilitas negatur; non autem robur, seu valor simpliciter. 2. jure civili L. fin. C. de iis, quæ vi &c. ibi: *Venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extortæ sunt, precipimus infirmari*, ubi not. quod jura in his casibus non loquantur de infirmitate factâ sed faciendâ.

432. Suppon. autem, non esse omnino dicendum idem, de casu, quo unus contrahentium; & de illo, quo alius tertius metum injustè incussit ad extorquendum consensum. Nam in hoc secundo casu non posset metum passus (spectato jure naturali) sine consensu alterius (qui etiam ponitur innocens) contractum dissolvere; isto titulo, quod ipse cæteroque etiam innocens debeat obligatus manere; hæc enim non sufficit, ut alter contrahentium in hoc innocens, ex alterius libitu possit obligationem dissolvere, cum hoc innocenti damnosum sit, & illius damno cautum sit, per hoc, quòd ille tertius, qui metum incussit, ipsi maneat obligatus ad interesse. Cæterum jure positivo ad instantiam injuriam passis, contractus ille rescinderetur, ut habetur in L. 14. §. in hac actione. ff. quod metus causa, ubi dicitur, non obesse, tali actioni, quæ agitur ad rescindendum contractum, *an is, qui convenitur, an alius metum fecerit; sed satis esse, quòd doceat metum sibi illatum; & ex hac re eum, qui convenitur, etsi crimine caret, lucrum tamen sensisse*.

433. Dices: legem duntaxat loqui de contractibus lucrativis, ut patet ex illis verbis: *lucrum tamen sensisse*; ergo ex data lege non probatur, contractus onerosos rescindi posse per Judicem, quando metus non est incussus ab altero contrahen-

te, & ad hunc lucrum non provenit. Resp. verum esse, quòd textus loquatur de contractu lucrativo; sed quin decisionem fundet in lucro innocenti acquisito. Ratio enim succurrendi metum passis fundatur in eo, quòd leges iniquum judicent, non succurrere laesis; & gravem injuriam passis ex aliena iniquitate directè intendente; per hoc consensum extorquere, sive alius habeat inde, sive non habeat lucrum. Loquitur tamen de lucro propterea, quòd nolit, ut etiam innocens hoc lucrum habeat ex alterius tam gravi injuria per alium caufatâ in extorquendo directè consensu.

Quæstio. 4. est, an valeat matrimonium, si consensus, injustè per metum gravem à causa libera extorquetur directè, ad obtinendum matrimonium? Resp. contractus nec partium consensu, nec ullo humano jure rescindibiles, postquam semel validè celebrati sunt, jure naturali etiam in principio esse irritos, ac nullos, consequenter ad eos validè celebrandos, jure naturæ requiri consensum immunem, seu liberum à metu gravi, injustè extrinsecus incusso ad extorquendum directè talem consensum. Sic Barbosa in c. Consultationi de sponsal. Basil. Pontius l. 4. c. 14. n. 4. citans D. Thom. in 4. dist. 29. q. unic. a. 3. Scotum, & alios. Ratio est, quia si talis contractus jure naturali valeret, natura daret valorem actui approbationis suæ, ex quo longè majora mala bono communi nascerentur, quàm bona ex ejus valore; approbaret enim actum ut validum, ex quo indeclinabiliter innocens cogeretur pati malum, sæpe gravissimum innocenti, & reo etiam ex iniquitate sua lucrosum, quale est matrimonium perpetuò invitum, injustè extortum, ac directè cum alterius injuria gravi questum, quod sane foret iniquum, & nullatenus rectæ rationi consonum.

Resp. 2. contractus prædictos, etiam jure positivo, esse omnino irritos, ac nullos. Nam ad ejusmodi promissiones, & contractus jure positivo requiritur voluntarium immune, seu liberum à metu iniuste incusso extrinsecus, ad extorquendum directè talem promissionem, seu contractum, ut constat ex c. Cum locum. 14. de spons. ubi expressè dicitur, quòd locum non habeat consensus (intellige ad matri-

matrimonium requisitus; nam de hoc
 ubi quæstio erat) ubi metus, vel coactio
 intercedit. Deinde ex c. Veniens. 15. eod.
 ubi Rubrica habet, etiam post Sponsalia de
 futuro tenere Sponsalia de presenti, nisi
 per metum, qui potuisset cadere in con-
 stantem Virum, contracta sint. Similiter
 professio religiosa ex metu mortis, injuste,
 ac directe ad illum finem incusso, nulla
 dicitur, c. 1. de iis, que vi, ubi Alexan-
 der III. ait: perlatum esse ad suam audien-
 tiam, quod, cum quidam nobilis, &
 potens M. uxorem suam suspectam habe-
 ret, milites sui ejus præcepto eam ad quan-
 dam sylvam ducentes, evaginato gladio
 occidere voluerunt: sed tandem pietate
 ducti, sub tali conditione pepercerunt
 eidem, quod in Monasterio habitum sus-
 ciperet Monachalem: Episcopi vero missi
 à Viro, ut ei velum imponerent: quia ju-
 venis erat, & filium parvulum habebat, mu-
 rationem vitæ suæ suspectam habentes,
 seorsum convenerunt eandem, quæ rem
 patefaciens, quod mortis timore mona-
 sterium intrabat, proposuit, & quod in-
 de quandocumque posset, exiret: sed al-
 ter Episcoporum (ut viri tyrannidi satis-
 facere videretur) mulieri velum impone-
 re simulavit: tandem Viro de medio sub-
 lato, prædicta mulier de monasterio
 exiens, alium maritum accepit: quos
 Gallagoritanensis Episcopus ad instantiam
 fororum vinculo excommunicationis ad-
 strinxit: & super hoc casu resolutionem
 rescribens, ait: mandamus, quatenus
 prædictam mulierem & Virum (recepto
 Sacramento, quod vestro debeant stare
 mandato) ab excommunicationis vinculo
 absolvas: deinde tam mulierem quam
 Priorem, & moniales prescripti mona-
 sterii ante vestram presentiam convocantes,
 si legitime probatum fuerit, non timore
 mortis prædictam mulierem religionem
 intrasse, aut quod fecit, postmodum ra-
 tum habuisse: ipsam ad monasterium redi-
 re; & habitum depositum reassumere cen-
 sura Ecclesiastica compellatis. Ex qua de-
 cisione per contrarium sensum aperte
 concluditur, quod à nobis dictum est.

ter, sed requiri actum immuniem à metu
 gravi, cum alterius injuria, extrinsecus
 incusso eo fine, ut talis consensus extor-
 queatur. Ratio est ex priori numero;
 quod verum est, sive metus ab uno con-
 trahentium, sive ab alio sic incussus sit,
 directe ad extorquendum consensum. In
 utroque enim casu consensus deficit à li-
 bertate ad talem obligationem jure positi-
 vo requisito.

Dices: ergo idem dicendum erit de
 contractibus, initis ex injusto metu levi.
 Resp. negando illatum; nam licet conti-
 neant quoque injuriam, hæc tamen levis
 est, & ab homine constanti contemni po-
 tius, quam curari debet; præsertim cum
 commodum nascens ex irritatione talium
 contractuum non præponderet malis, &
 inconvenientibus ex illa. Cum enim
 ejusmodi metus, & injuriæ leves frequen-
 ter in talibus contractibus interveniant,
 plurimi & frequentissimi contractus, ho-
 die communi sensu validi, forent irriti,
 aut irritabiles, facile alligato metu levi;
 quæ mala non sequuntur ex irritatione ex
 injusto metu gravi. Cæterum qui dicunt
 ex voluntario per injusitiam extorto non
 posse nasci obligationem justitiæ (quod
 ex injusitiam nasci non possit obligatio
 justitiæ) omnino videntur idem dicere de-
 bere de metu levi, & admittere illatum,
 ut notavimus n. 407. at assertio nostra
 non procedit ex hoc fundamento: sed
 necesse idem dicendum est in prædictis
 contractibus, qui semel validi non possunt
 rescindi, licet dolo malo sint initi; quia
 similiter bonum irritationis, proveniens
 deceptis, non præponderat inconvenien-
 tibus secuturis ex illa. Rarissimum etiam
 foret matrimonium, quod non subjec-
 retur declarationi nullitatis ex dolo de-
 ceto; quia doli sunt longè frequentiores
 metu gravi, ac injusto; sunt occulti, & la-
 tentes communiter, non autem metus;
 hominesque ut libidinem suam explerent,
 in matrimonii contractu, miscerent do-
 lum in re gravi, ut rectè not. Haunoldus
 tom. 3. de Just. 17. 8. n. 111.

Dixi: contractus irrefcindibiles, jure
 naturali esse invalidos, qui celebrantur per
 consensum, à causa libera, ex metu gravi
 injuste, ac directe extortum cum injuria,
 ab ipso contrahente. Nam si metus ab alio,
 quam à contrahente incussus est, non hoc

fine, ut extorqueatur consensus; sed plane alio, contractus etiam irrevocabiles, postquam semel validi sunt, valent, si metum passus, consensus, ut per hoc evitaretur malum, quod metuitur. Ratio est, quia in tali casu metum passo nulla patrocinatur ratio ipsum eximens à valore obligationis. *Non injuria per contrahentem illata*; quæ supponitur nulla; *non illata per tertium*, quia hæc non est facta directe, seu eo fine, ut extorqueatur consensus; ergo quoad hoc contra innocentem, vi talis injuriæ à tertio illatæ; non est restituendus; & aliunde inter casum metus injustè illati eo fine, ut extorqueatur consensus, & alterum metus pariter injustè illati planè ex alio fine est magnum discrimen. Nam in primo casu nullitas *matrimonii* v.g. per se loquendo efficaciter retundit finem directè quæsitum à metum incutiente; non in secundo; cum metum incutiens in secundo casu eum finem per se non quærat, & intendat; & ideo natura, volens efficaciter sublatas ejusmodi injurias, directè quæstas ex illo contractu, meritò induxit pro primo casu nullitatem; secus, in secundo. Et ideo votum (v. g. religionis) ex metu mortis, vel diurnæ captivitatis subeunda apud Barbaros, per injustè persequentes hominem causâ fidei, securâ liberatione, tenet, licet emissum sit ex gravi metu injustè incusso, sed non ex fine extorquendi votum; similiter, si captivus apud Turcam, vel alium, certò occidendus cum summa injuria, iniret matrimonium cum illius hominis filia, occultè Christiana, certam liberationem spondente, si eam duxerit; contractus teneret securâ liberatione, licet puellæ parens metum mortis non incusserit eo fine: quia scilicet ipse metum passus ejusmodi contractum elegit, ut medium efficacè evadendi malum ab hoste impendens, qui ad hoc, ex ejus intentione, metu illius cogereetur. Si autem dicas, illos contractus naturâ irritos voluit, ex quibus, si semel validi, rescindi non possent, innocens invitus cogereetur damnum indeclinabiliter pati; sed hoc contingit etiam in casu, quo tale damnum illis eveniret ex consensu, per metum gravem, & injustum extrinsecus incussum, licet ad eum finem, consensus obtinendi, incussus non sit; ergo

Resp. maj. esse veram, si metus incutitur eo fine, ut extorqueatur consensus, qui annexum habet malum, quod innocens etiam invitus indeclinabiliter pati debet. Nam finem ab incutiente metum directè quæsitum, & innocenti irreparabiliter noxium; natura admittere nec voluit, nec debuit consequibilem jure, alias enim natura voluisset innocenti damnum irreparabile, & hominis injusti iniquitas maximum haberet illicium, si natura talem consensum, injustè extortum, validum, esse voluisset. Quare dist. maj. illos contractus naturâ irritos voluit, ex quibus innocens invitus deberet damnum pati, quod sequitur ex consensu directè per injuriam extorto. C. secus N. maj. cum tunc. & conseq.

ARTICULUS IV.

De divisione matrimonii.

Præcipua divisio matrimonii est in *le-* 439.
gitimum, Ratum, & consummatum. His varias matrimonii species annumerat Pe-
reyra in Elucidario d. n. 1671. nempe; ma-
trimonium de jure; id est, validum; &
matrimonium de facto, quod scilicet con-
trahitur invalidè, ac nulliter; 2. ma-
trimonium Fœderatum; quod idem valet; at-
que contractum; *solutum*, quod fit mor-
te; vel divortio; *Redintegratum, seu re-*
conciliatum, idem sonans, *acrenovatum*;
occultum; quod scilicet probari non
potest; & sic non sumitur, prout distin-
guitur contra publicum, sed prout distin-
guitur contra plenè probabile. 3. ma-
trimonium clandestinum, quod clam fit, de
quo dicemus infra: *coactum*, quod fit
per consensum coactum, seu extortum, de
quo jam egimus; *conditionatum*; quod sub
conditione contrahitur, de quo agemus
tit. 5. *per Coemptionem*; cum Vir &
Uxor se invicem coemerent; prout apud
antiquos in usu erat: *Matrimonium ad*
Morganaticum celebratum &c.

Similiter nuptiæ multiplicem habent 440.
appellationem. Nam aliæ sunt *acerbe*,
quæ factæ intra tempus luctus subjacent
pœnæ; *Justæ*, seu legitimæ, in quibus
nihil lege, aut jure desiderari potest; *In-*
cestæ, quæ contrahuntur inter consangui-
neos collaterales, vel affines; *Nefaria*,
quæ